

MUNI
MED

EKG – Elektrokardiografie

Studijní materiály byly vytvořeny za podpory projektu MUNI/FR/1474/2018

Fyziologický ústav, Lékařská fakulta Masarykovy univerzity

Elektrokardiografie

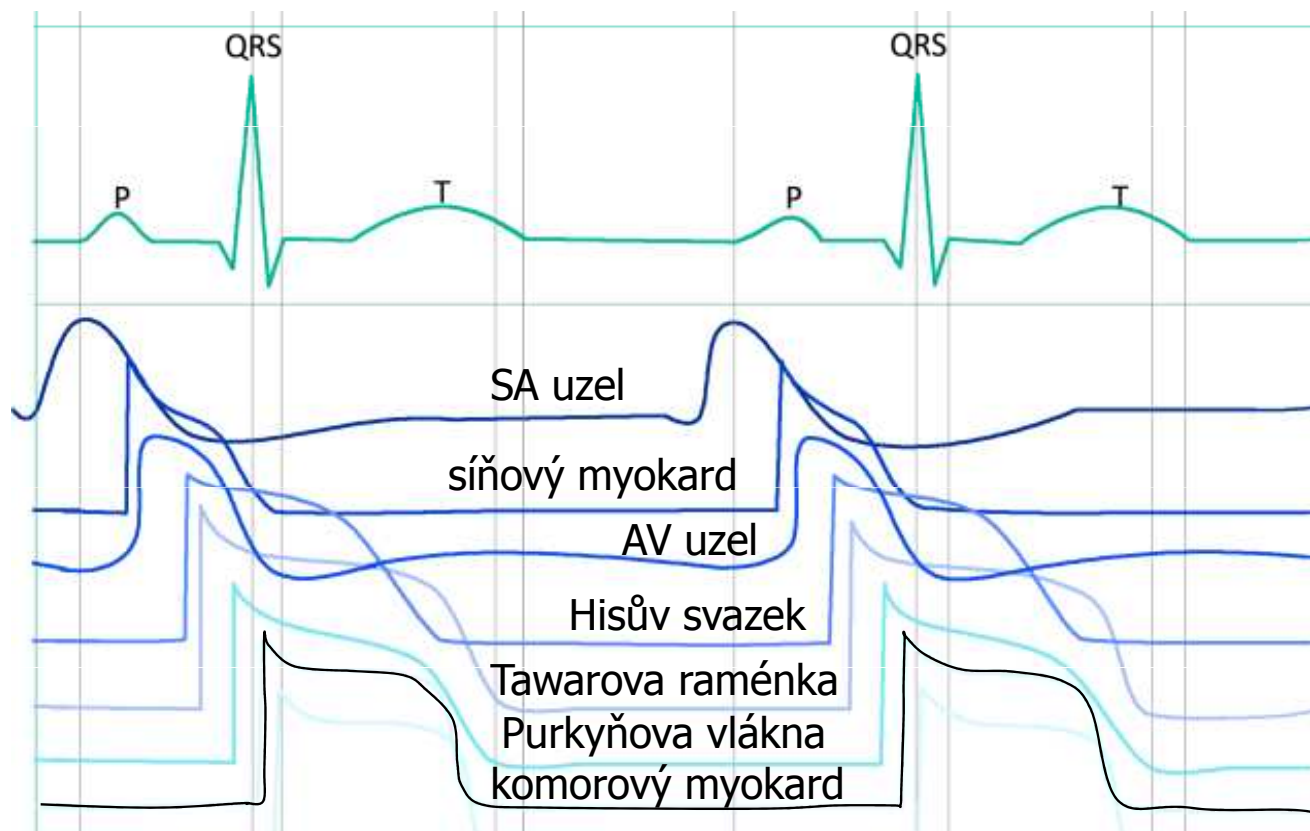
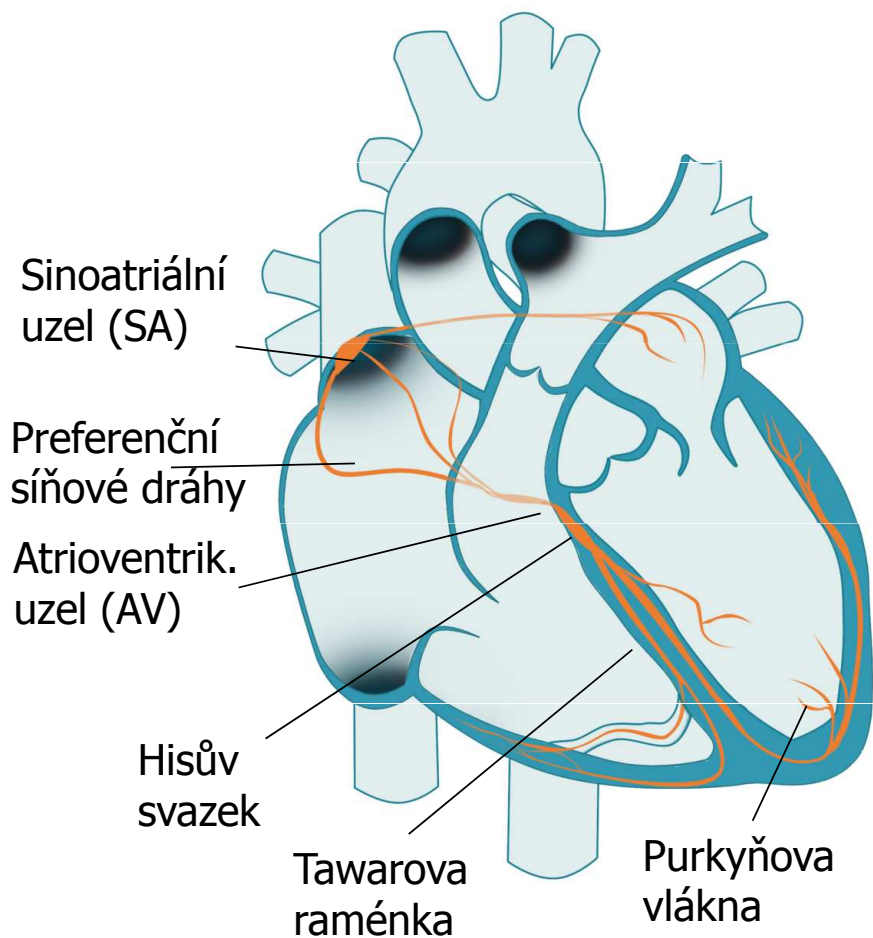
Definice: záznam elektrické aktivity srdce z povrchu těla

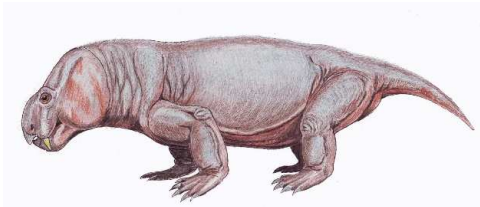
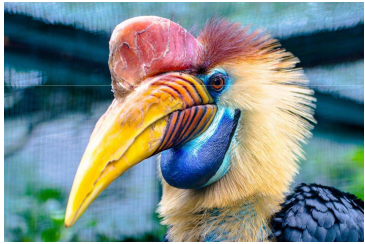
(záznam el. aktivity srdce se dá pořídít i z jícnových svodů nebo samotného povrchu srdce, ale tyto metody jsou používána jiná pojmenování)

Pojmy

- převodní systém srdce
- potřeby pro záznam EKG
- končetinové a hrudní svody
- unipolární a bipolární svody
- srdeční vektor, elektrická osa srdce

Převodní systém srdeční

Sinoatriální uzel (SA)

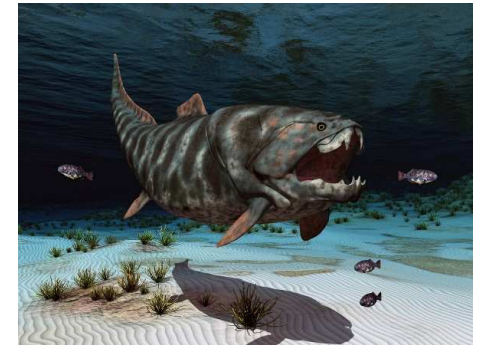
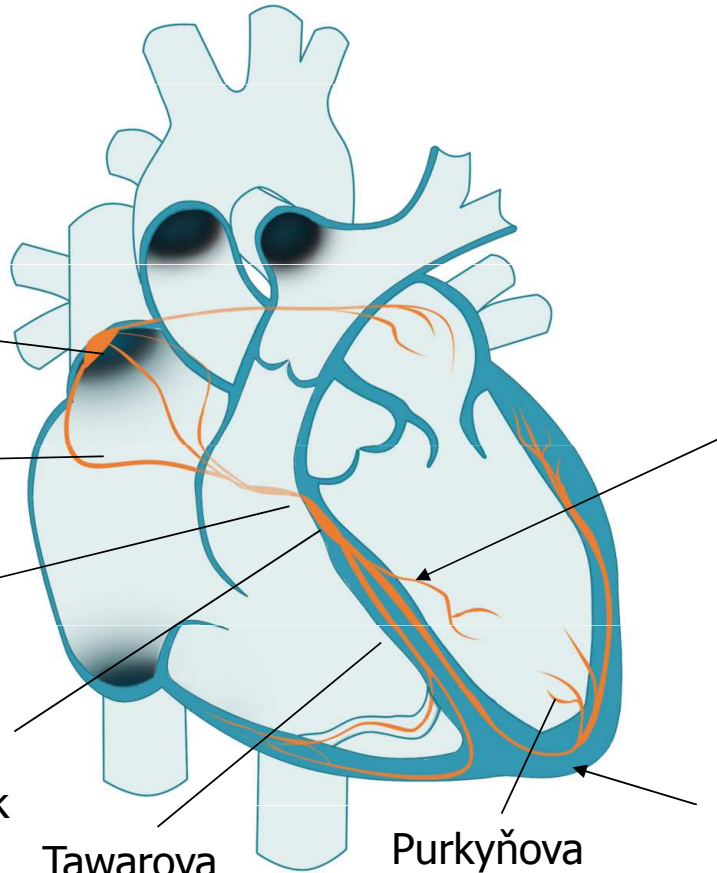
Preferenční síňové dráhy

Atrioventrik. uzel (AV)

Hisův svazek

Tawarova raménka

Purkyňova vlákna

Převodní systém srdeční

Funkce: Rytmičké vytváření akčního potenciálu a preferenční vedení vzruchu

Síně jsou od komor oddělené nevodivou vazivovou přepážkou – jediná cesta přes AV

- **Sinoatriální uzel (SA)** – vlastní frekvence 100 bpm (většinou pod tlumivým vlivem parasymptiku), rychlost vedení 0,05 m/s
  - **Preferenční internodální síňové spoje** – rychlost vedení vzruchu 0,8 – 1 m/s
  - **Atrioventrikulární uzel** – jediný vodivý spoj mezi síněmi a komorami, vlastní frekvence 40 – 55 bpm, rychlost vedení jen 0,05 m/s (nodální zdržení)
  - **Hisův svazek** – rychlost vedení 1 – 1,5 m/s
  - **Tawarova raménka** – rychlost vedení 1 – 1,5 m/s
  - **Purkyňova vlákna** – rychlost vedení 3 – 3,5 m/s
- vlastní frekvence 20 – 40 bpm, mají pomalou spontánní depolarizaci, která je tak pomalá, že na obrázcích není moc patrná

Sinusový rytmus – vzruch začíná v SA uzlu

Junkční rytmus – vzruch se tvoří v AV uzlu nebo Hisově svazku

Terciální (komorový) rytmus – vzruch je tvořen od Hisova svazku dále

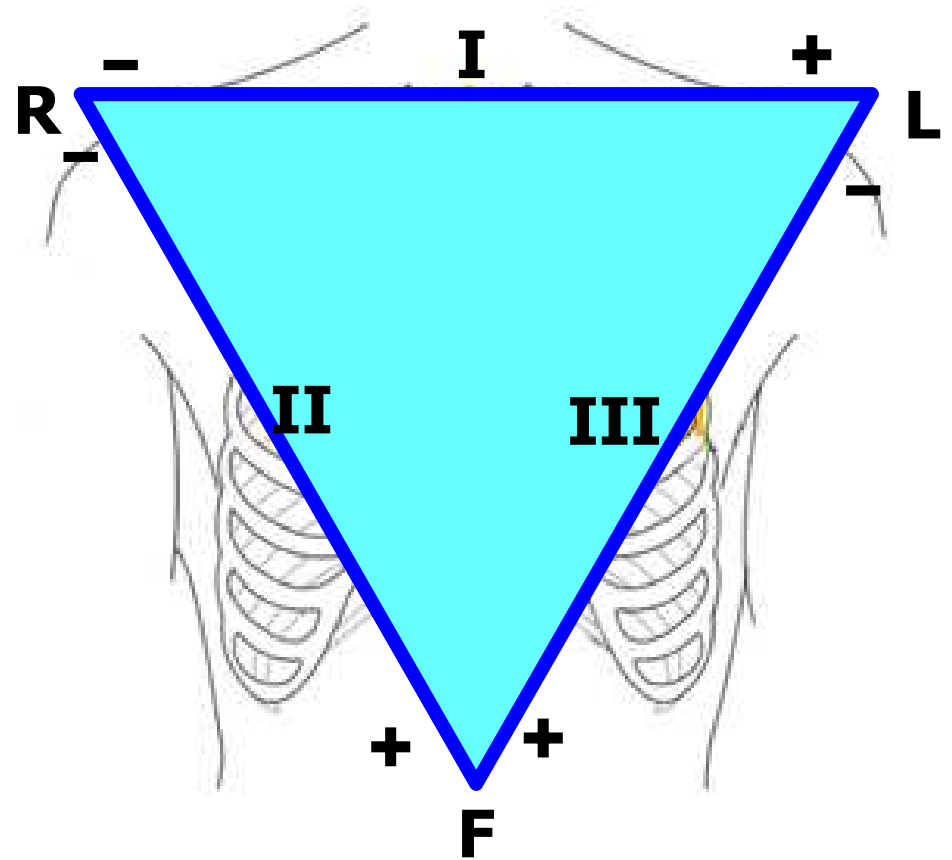
- Pozn: vlastní frekvence je frekvence vzniku AP neovlivněná nervovým a hormonálním řízením

Einthovenův trojúhelník

(standardní, končetinové, bipolární svody)

Bipolární svody:
obě elektrody jsou aktivní
(obě mají proměnný el. potenciál)

Barvy elektrod:
R: červená, L: žlutá, F: zelená

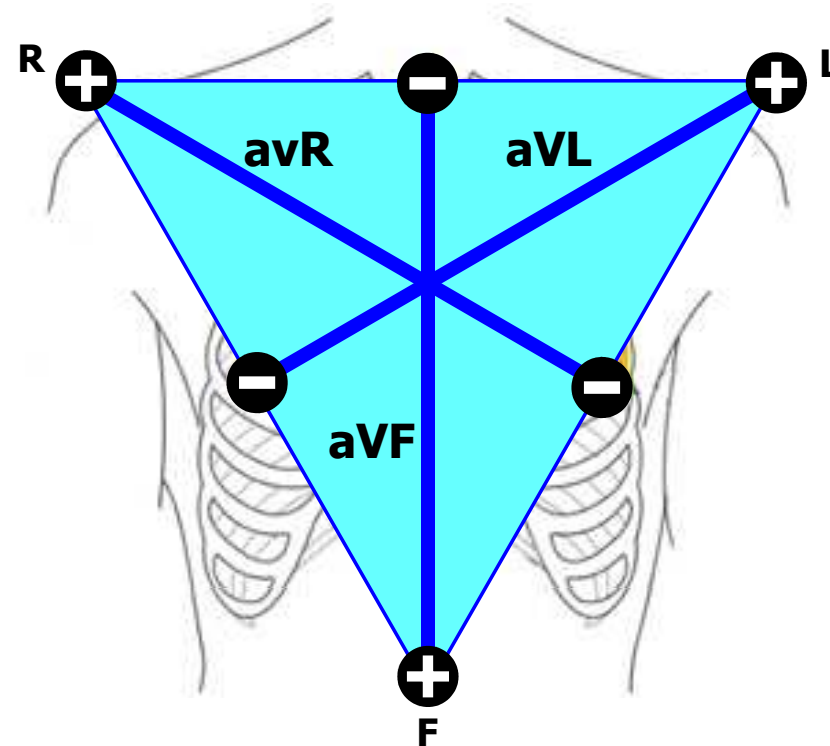

Goldbergerovy svody

(augmentované, končetinové, unipolární svody)

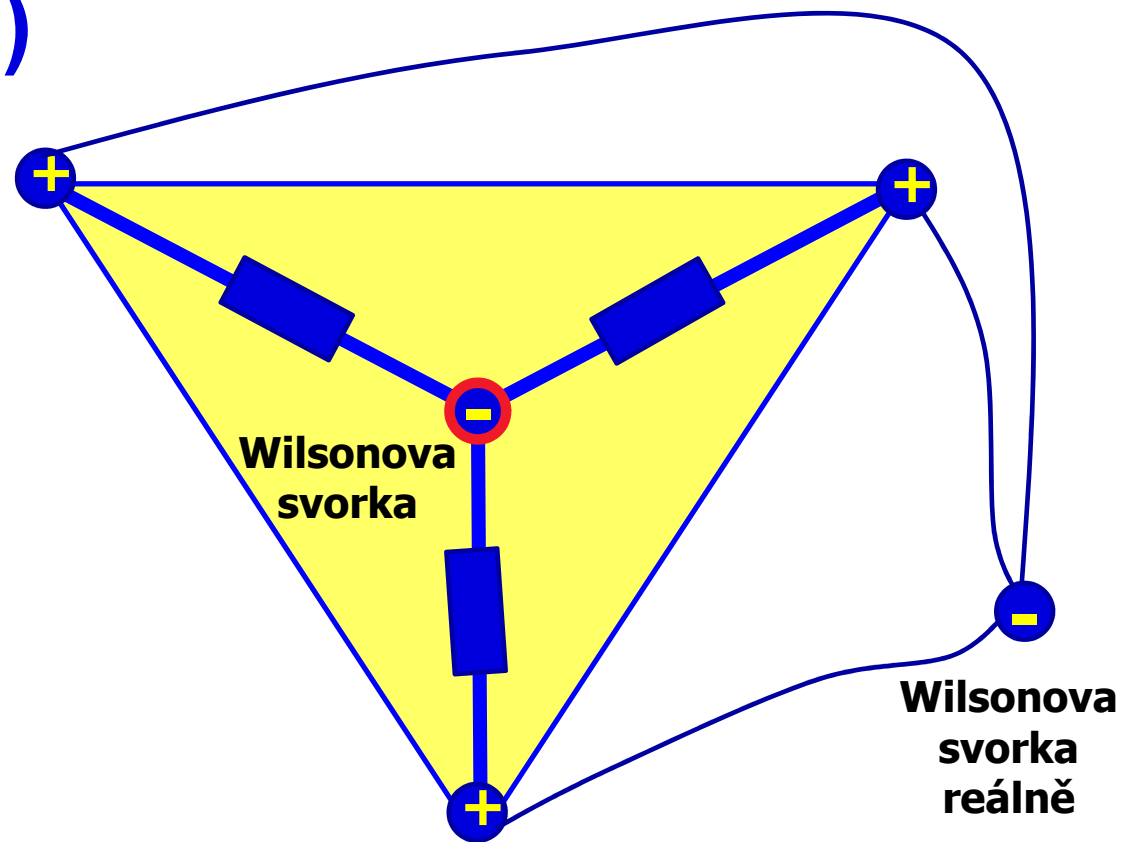
Unipolární svody:
jedna elektroda je aktivní (proměnný el.
potenciál) a druhá je neaktivní (konstantní
el. potenciál, obvykle 0 mV)

Aktivní elektroda je vždy kladná

Wilsonova svorka (W)

- Vzniká spojením končetinových elektrod přes odpory
- elektricky představuje střed srdce (reálně je vyvedena stranou nebo dopočítána)
- Neaktivní elektroda (konstantní potenciál)

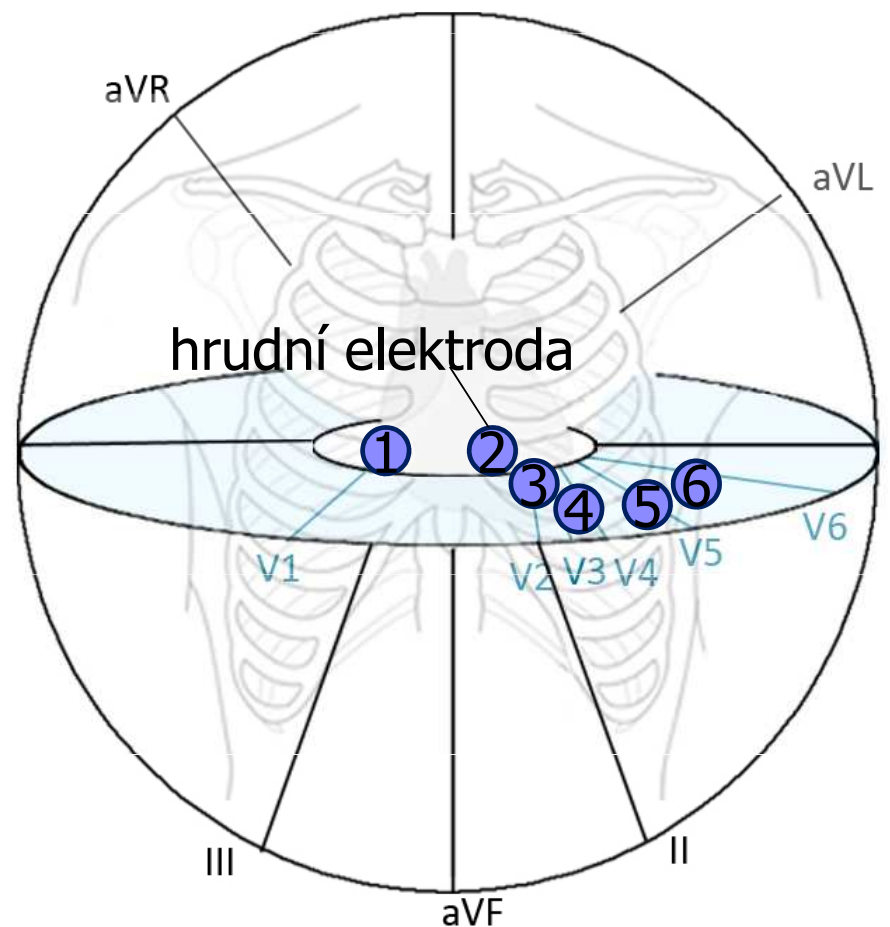

Hrudní svody

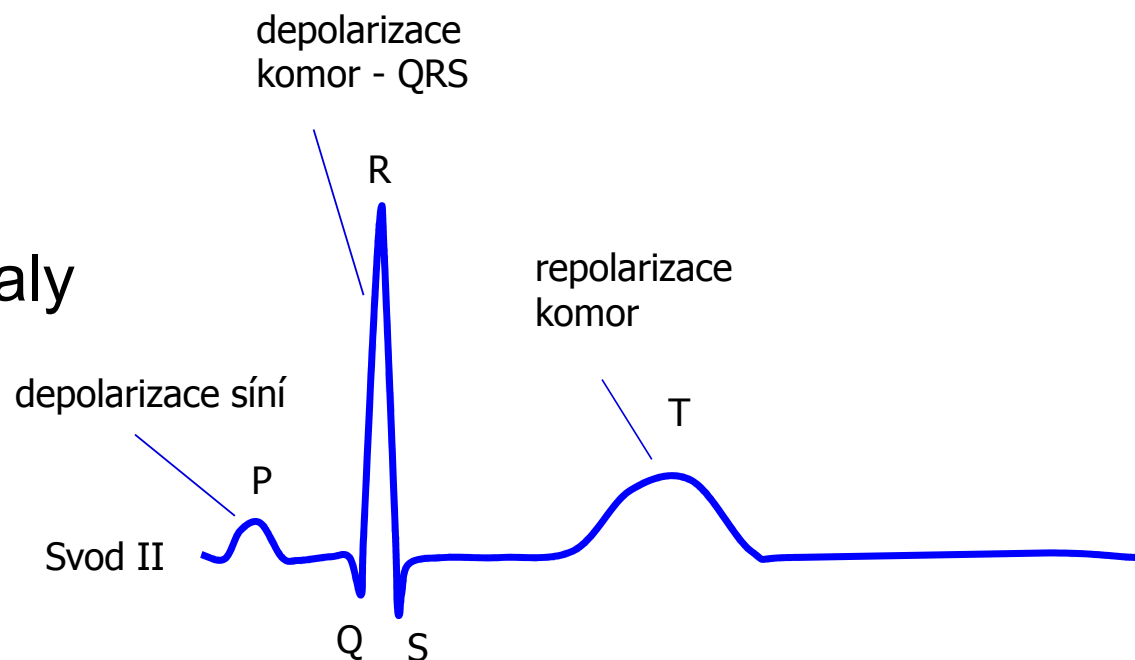
Hrudní svod: spojení hrudní elektrody a Wilsonovy svorky

Unipolární svody:
aktivní je hrudní elektroda (kladná) a
neaktivní je Wilsonova svorka (el.
potenciál 0 mV)

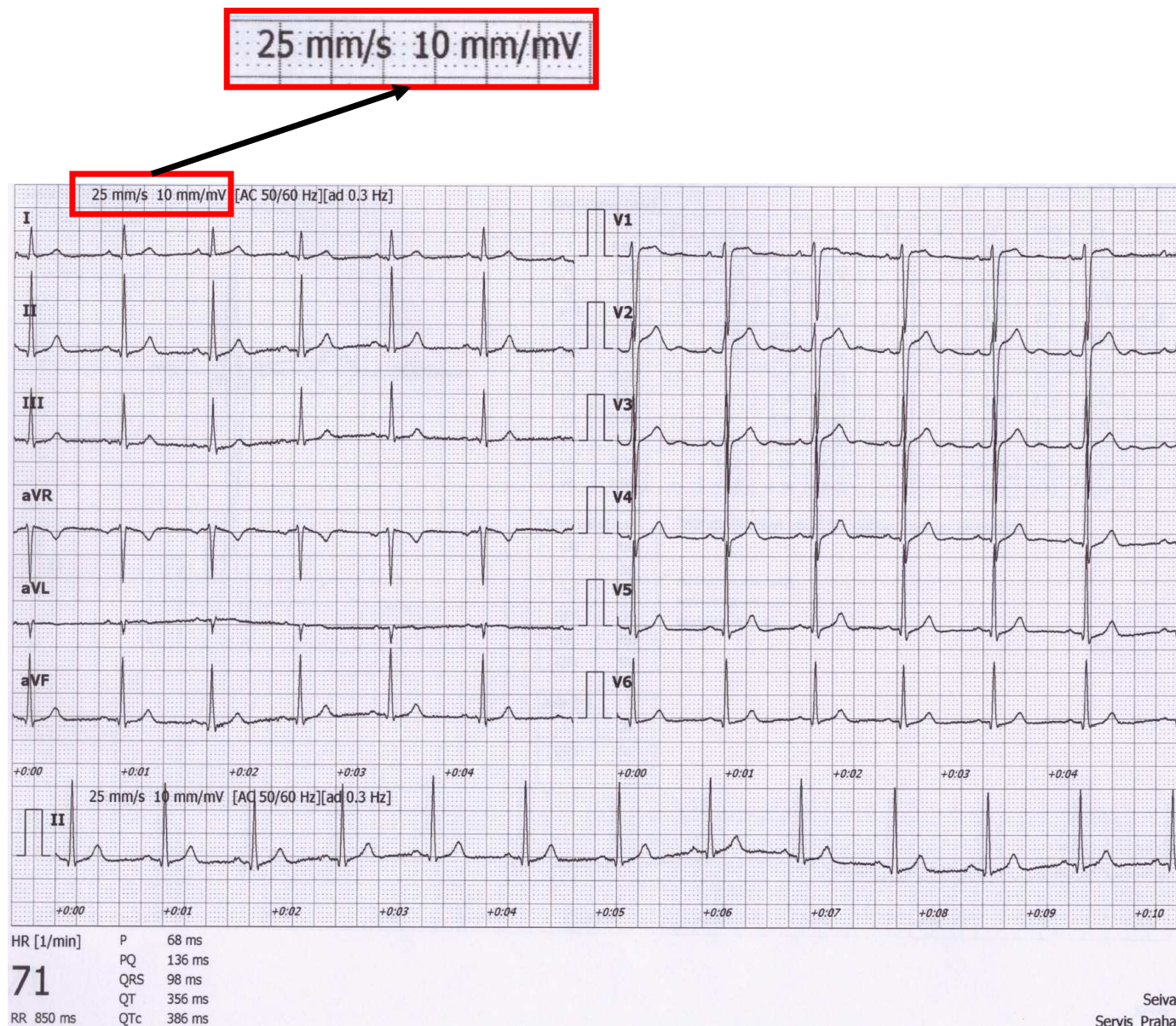
Rozměření EKG

1. Srdeční akce
2. Srdeční rytmus
3. Srdeční frekvence
4. Vlny, kmity, úseky a intervaly
  - P vlna
  - PQ interval
  - QRS komplex
  - ST úsek
  - T vlna
  - QT interval
5. Elektrická osa srdeční

Rozměření EKG

- Milimetrový papír pomůže v rychlém rozměření
  - Podívejte se, jaká je rychlost posunu papíru (zde 25 mm/s)

1) Srdečné akce

Pravidelnost vzdáleností mezi QRS komplexy – RR intervaly

Spočítejte rozdíl: RR – průměrné RR

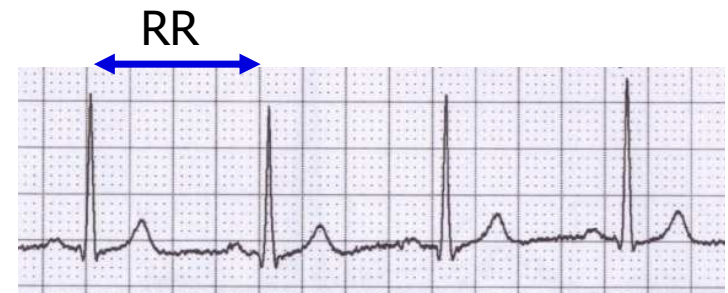
(stačí, když si vyberete nejkratší a nejdelší RR v záznamu)

Pravidelná akce: rozdíl $< 0,16$ s

Nepravidelná akce: rozdíl $> 0,16$ s

- Obvykle patologická
- Pozor na významnou sinusovou respirační arytmií – tak je naopak velmi fyziologická. Pokud si nejste jistí, poproste pacienta, ať zadrží dech.

Pozn: je-li přítomná jedna extrasystola, ale jinak je akce pravidelná, tak ji za pravidelnou označujeme

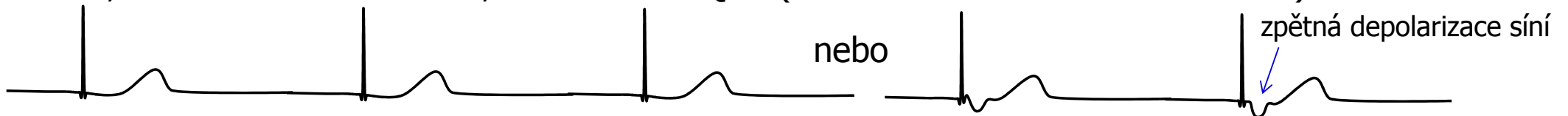

2) Srdeční rytmus

Sinusový rytmus – před každým QRS je přítomna vlna P – vzruch začíná v SA uzlu, ne na něj navázaná depolarizace komor

Junkční rytmus – nejsou přítomné normální vlny P před QRS – vzruch začíná v AV uzlu nebo Hisově svazku, nízká srdeční frekvence, ale normální QRS (v komoře se vzruch šíří normálně)

Terciální (komorový) rytmus – nejsou přítomné vlny normální P vázané na QRS, vzruch začíná někde v komorách – deformované QRS, hodně nízká srdeční frekvence, například AV blok III. stupně

AV blok III. stupně – komory si jedou terciální rytmus, síně si jednou svůj rychlejší rytmus určený SA uzlem, který se ale nepřevádí do komor

3) Srdeční frekvence

Frekvence stahu komor (protože ta určuje srdeční výdej)
na EKG – frekvence depolarizací komor

HR (heart rate) = $1 / RR$ (jednotky bpm: beat per minute)
Fyziologická: 60 – 90 bpm v klidu

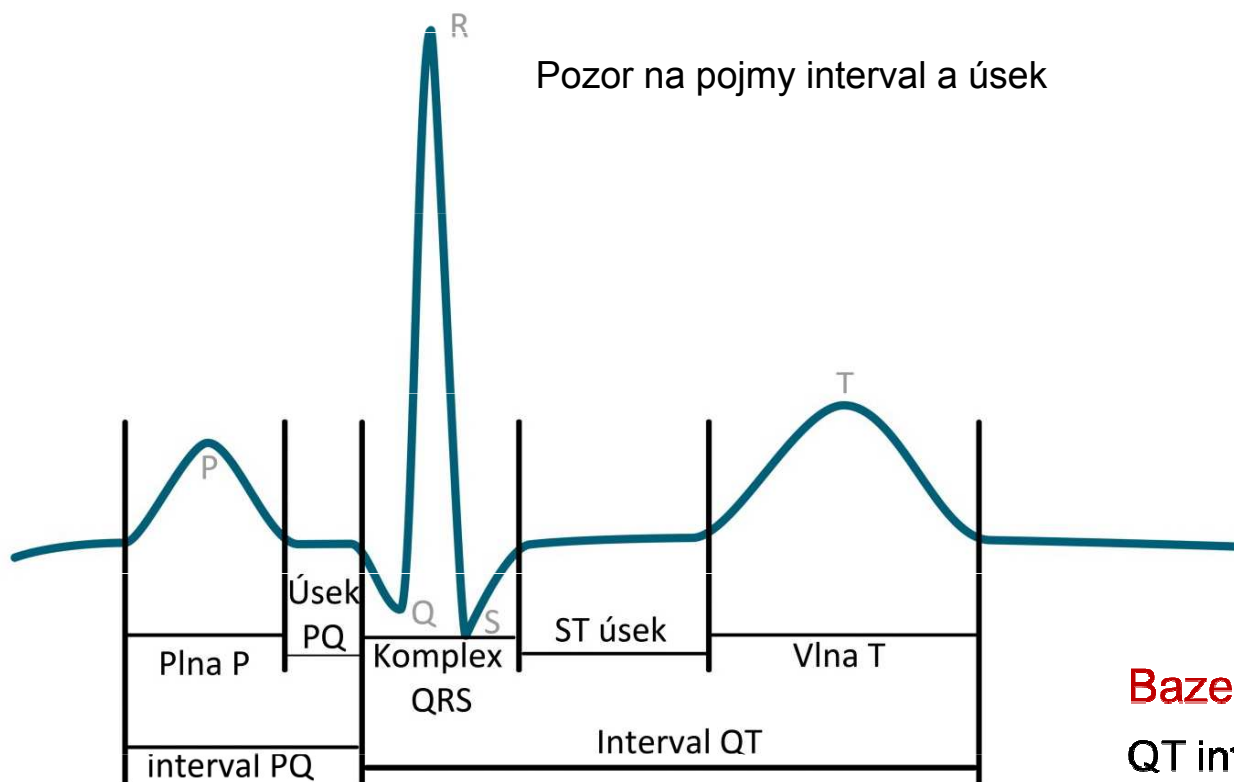
Tachykardie: > 90 bpm v klidu

- Může být sinusová (vyšší aktivita sympatiku, léky, ...)
- Tachyarytmie: rytmus není sinusový
- Pokud je $> cca 180$, rytmus s největší pravděpodobností sinusový nebude

Bradykardie: < 60 bpm

- Může být sinusová (vyšší aktivita parasympatiku, sportovní bradykardie - fyziologická)
- Pokud je < 50 bpm, rytmus pravděpodobně sinusový nebude (junkční, komorový)

4) Vlny, kmity, úseky, intervaly

Název	Norma
Vlna P	80 ms
Interval PQ (PR)	120-200 ms
Úsek PQ (PR)	50-120 ms
Kmit Q	-
Komplex QRS	80-100ms
Kmit R	-
Kmit S	-
Úsek ST	80-120 ms
Interval QT	< 420ms
Vlna T	160 ms

Bazettova rovnice: $QTc = \frac{QT}{\sqrt{RR}}$

QT interval závisí na délce RR intervalu
– pro standardizaci je nezbytná korekce
QT intervalu na RR interval

4) Vlny, kmity

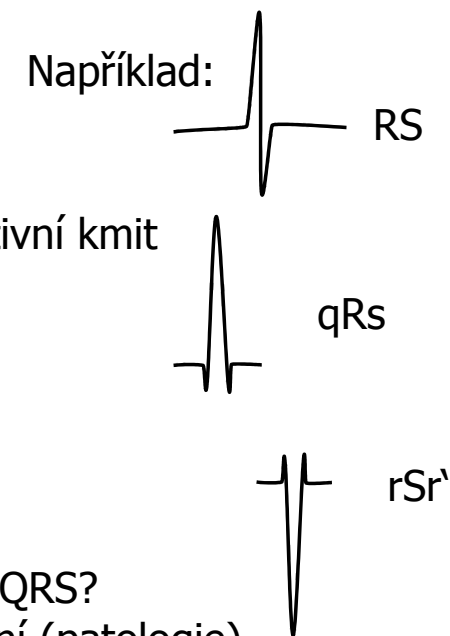
Vlna P:

- Je přítomná?
- Je pozitivní/negativní (nahoru/dolu), jednovrcholová/vícevrcholová, silná(>0,25mV)/normální/slabá?

QRS:

- Q: první negativní kmit
- R: první pozitivní kmit
- S: negativní kmit, kterému předchází pozitivní kmit

- Malý kmit (pod 0,5 mV) je malým písmenem
- Velký kmit je velkým písmenem
- Druhý takový kmit je s čárkou (')

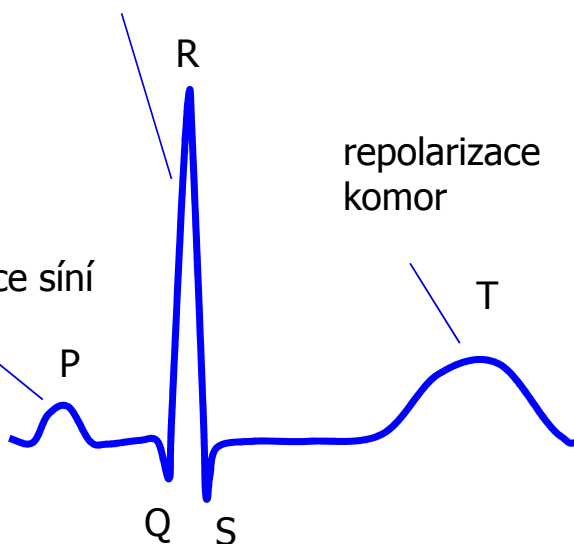

depolarizace komor - QRS

repolarizace komor

depolarizace síní

Svod II

Vlna T:

- Je pozitivní/negativní/bipolární?
- Má stejnou polaritu jako nejsilnější výchylka QRS?
  - Ano: konkordantní (ok), Ne: dyskordantní (patologie)

Bipolární T:

- Preterminálně negativní (-/+)
- Terminálně negativní (+/-)

Elektrická osa srdeční - výpočet

Protože se el. osa týká depolarizace komor ve frontální rovině, k výpočtu použijeme QRS komplexy končetinových svodů: I, II, III

Spočítáme součet kmitů QRS v těchto svodech. Když je kmit dolů, je záporný. Když je kmit nahoru, je kladný. Využije milimetrového papíru. Velikost kmitu bude v mm.

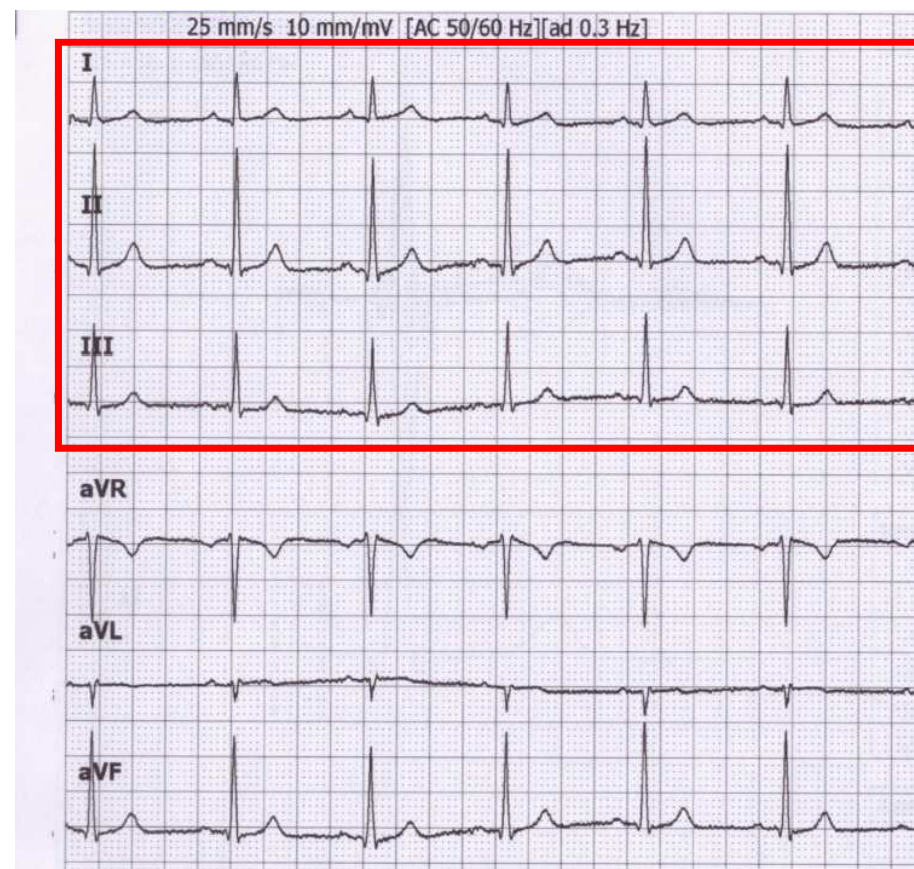
Svod I: $Q_I = -1$; $R_I = 6$; $S_I = 0$;
 $QRS_I = 5$

Svod II: $Q_{II} = -1$; $R_{II} = 17$; $S_{II} = -1$;
 $QRS_{II} = 15$

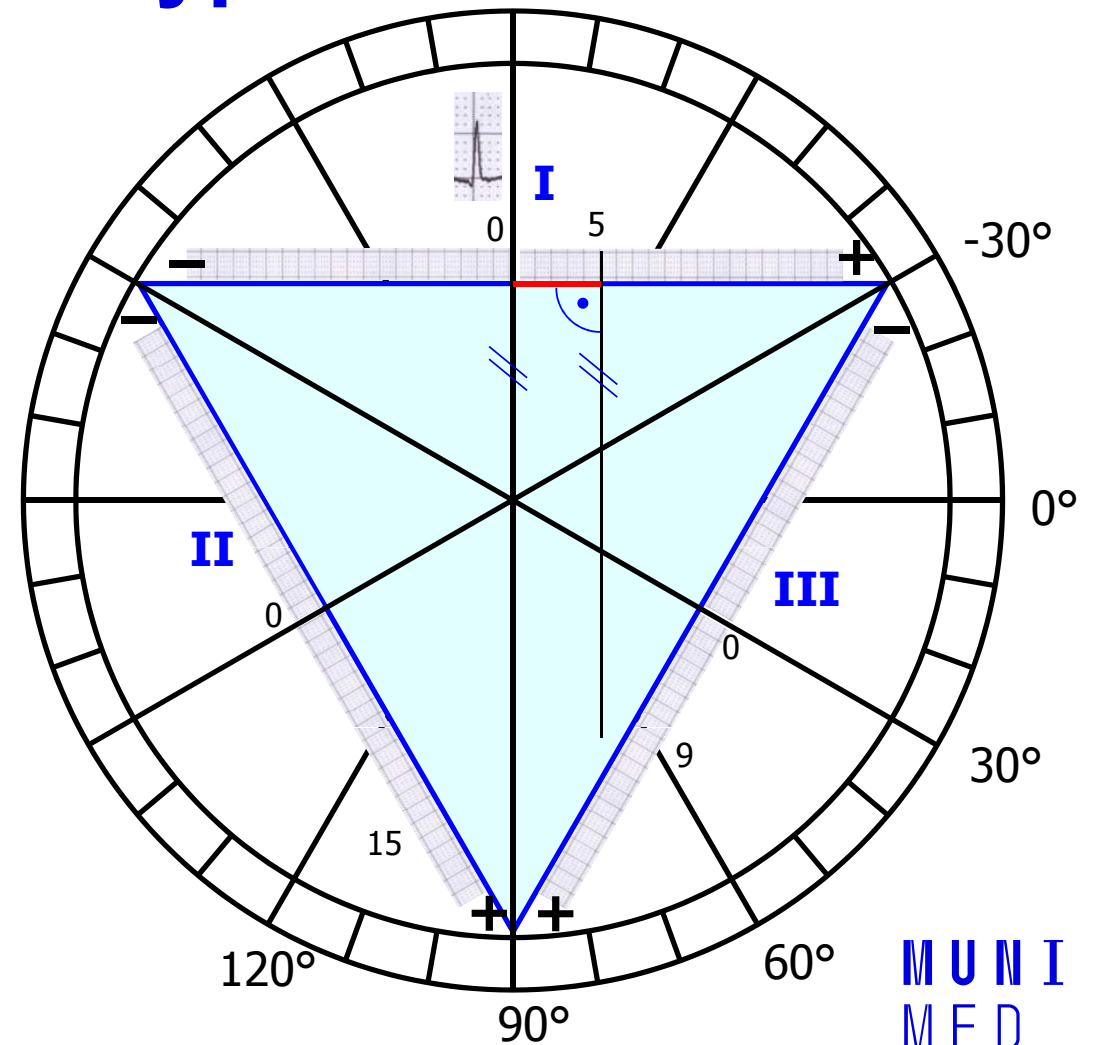
Svod III: $Q_{III} = 0$; $R_{III} = 10$; $S_{III} = -1$;
 $QRS_{III} = 9$

Elektrická osa srdeční - výpočet

Zakreslení Svodu I:

- 0 na svodu I je ve středu svodu
- $QRS_I=5$, takže od 0 si odměřte 5 mm směrem ke kladné elektrodě, udělejte si značku (nebo jakýchkoliv jiných jednotek, důležité jsou poměry)
- Pokud by byl součet QRS záporný, tak půjdete směrem k záporné elektrodě
- Od značky veďte přímkou kolmou na I svod (rovnoběžnou se svodem aVF)

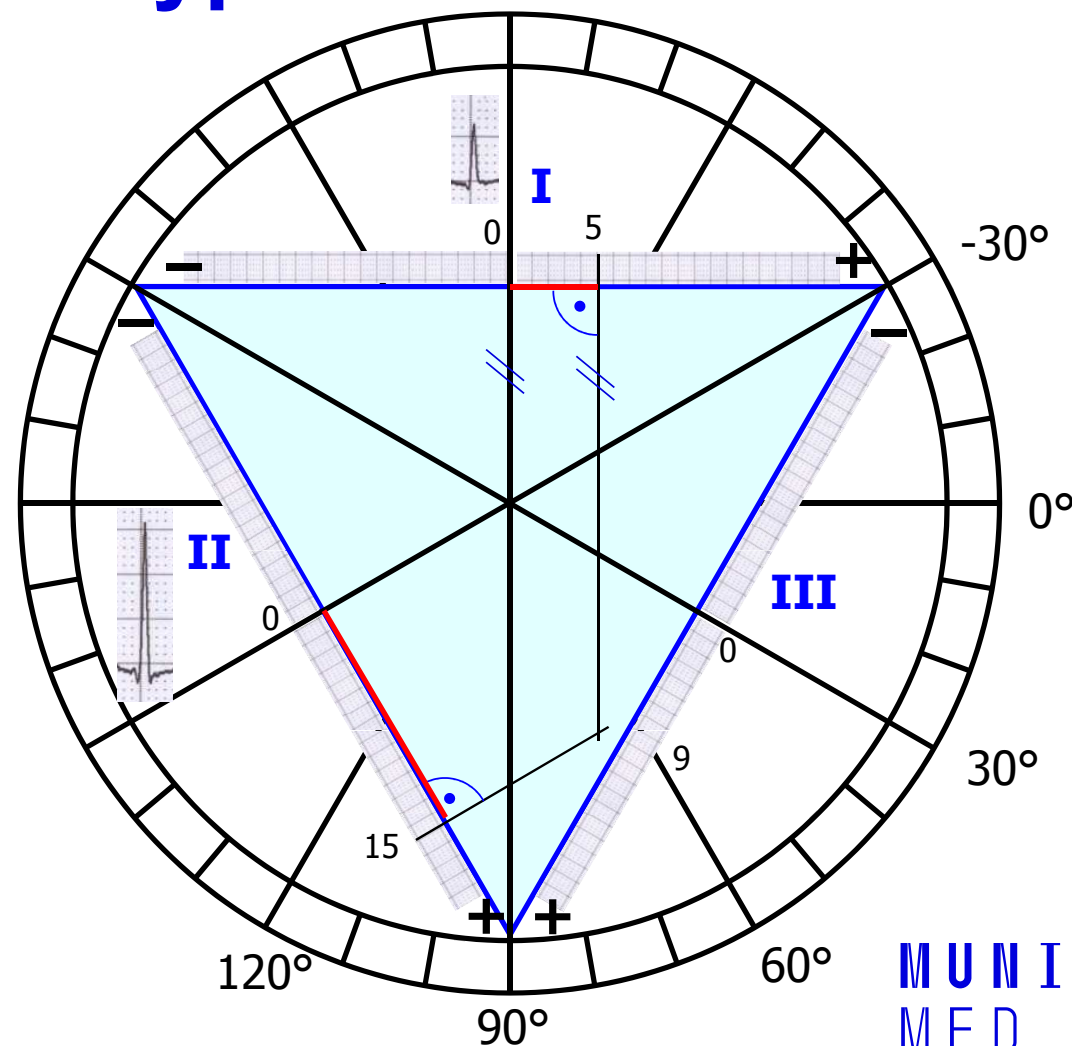

Elektrická osa srdeční - výpočet

Zakreslení Svodu II:

- 0 na svodu II je opět ve středu svodu
- $QRS_{II}=15$, takže od 0 si odměřte 15 mm směrem ke kladné elektrodě, udělejte si značku (opět, pokud by byl součet QRS záporný, tak půjdete směrem k záporné elektrodě)
- Od značky veďte přímkou kolmou na II svod (rovnoběžnou se svodem aVL)

Nakreslete šipku, která začíná ve středu trojúhelníku a prochází spojnicí zakreslených přímk

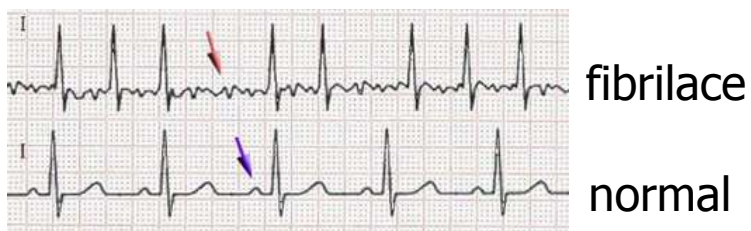

Diagnostické využití EKG

Arytmie: porucha srdečního rytmu

Fibrilace: nesynchronizovaná aktivita kardiomyocytů

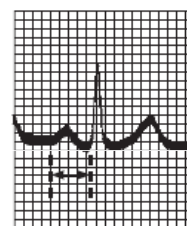
síňová fibrilace
(chybí P, „zubatá“ izolinie, RR nepravidelné, frekvence 80 – 180 bpm)

komorová fibrilace
(srdce nefunguje jako pumpa, poškození mozku po 3 – 5 minutách fibrilace)

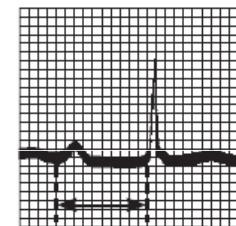
21

Atrioventrikulární blokáda: porucha převodu vzruchu ze síní na komory

PR = 0.16 s

Normal complex

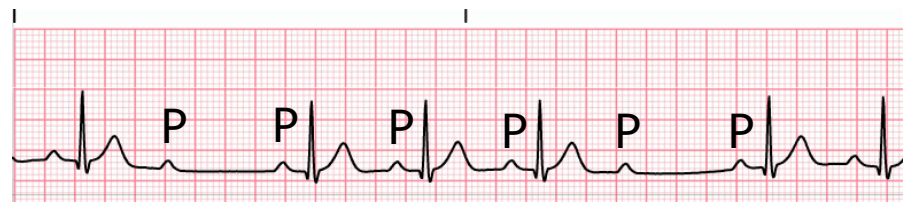

PR = 0.38 s

AV blok I. stupně

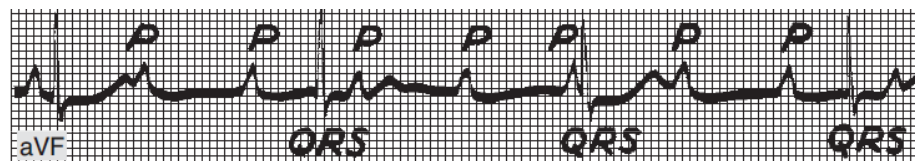
(prodloužení převodu vzruchu ze síně na komory, prodloužený PQ int.)

AV blok II. stupně

(některé vzruchy se nepřevedou: výskyt P, po kterých nenásleduje QRS)

AV blok III. stupně

Kompletní blokáda převodu vzruchů ze síní na komory, P a QRS se objevují nesynchronizovaně

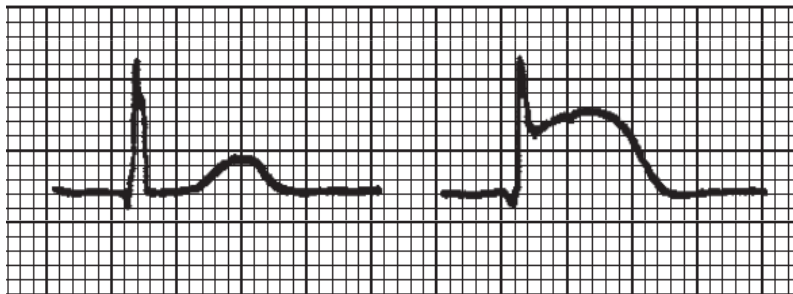

Diagnostické využití EKG

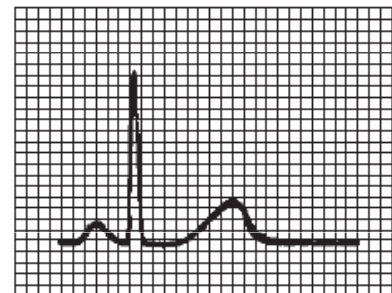
ischemie srdce, infarkt myokardu

A

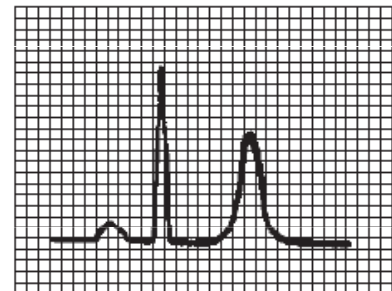
B (elevace ST)

elektrolytová nerovnováha - hyperkalémie

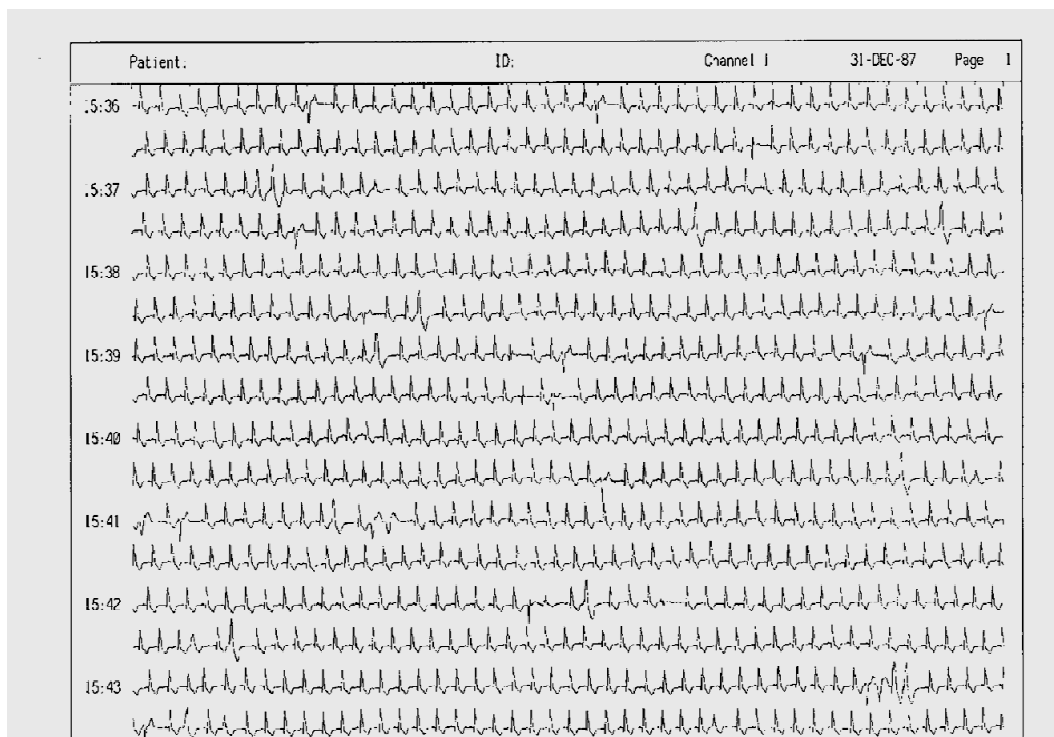
Normal tracing (plasma K^+ 4–5.5 meq/L).

Hyperkalemia (plasma K^+ $\pm$ 7.0 meq/L).

Diagnostické využití EKG

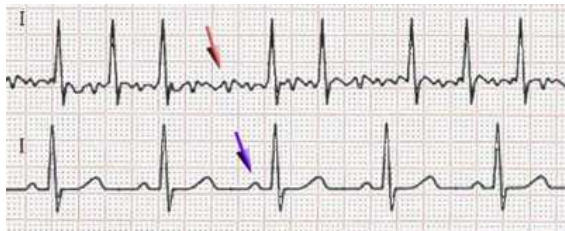
24-hodinové monitorování EKG (Holter)

Fibrilace

Fibrilace: nesynchronizovaná aktivita kardiomyocytů

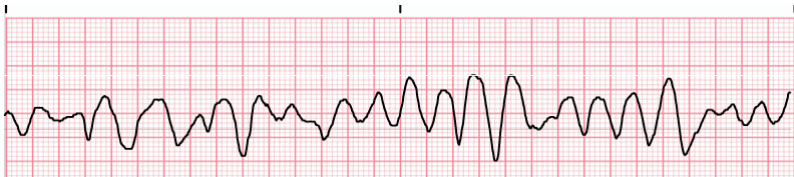
Síňová – chybí P, slabě nepravidelně „zubatá“ izolinie, RR nepravidelné, frekvence 80 – 180 bpm, není život ohrožující, ale vyčerpává srdce

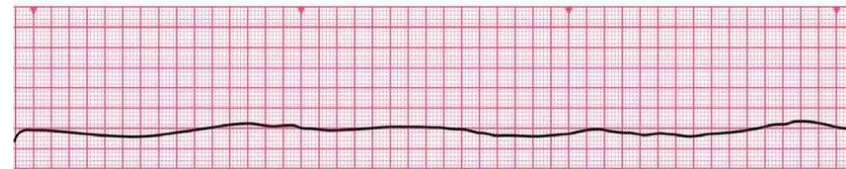
fibrilace

normal

Komorová – srdce nefunguje jako pumpa, nulový srdeční výdej, poškození mozku po 3 – 5 minutách fibrilace, bez včasné defibrilace se kardiomyocyty vyčerpají a přechází v asystolii

Asystolie – není přítomná elektrická aktivita, nedá se řešit defibrilací

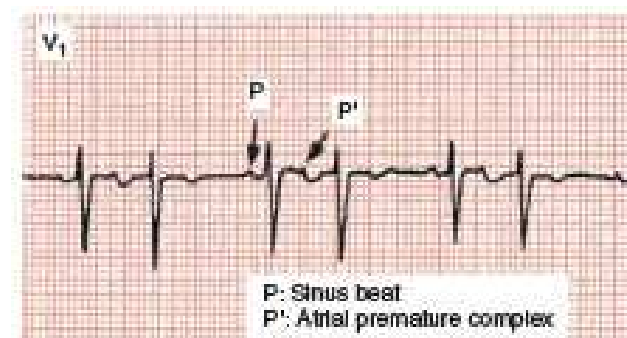
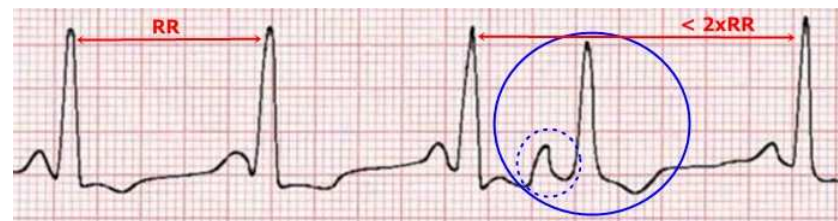
Extrasystoly

Supraventrikulární – ektopický vzruch vzniká v síni nebo v převodním systému AV

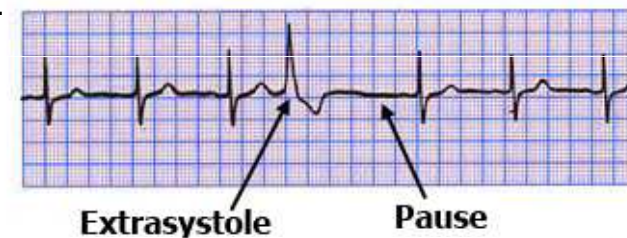
- QRS komplex extrasystoly má normální tvar (vzruch se komorou šíří normálně),
- vlna P nemá normální tvar (může být záporná či zakrytá QRS),
- může být s postextrasystolickou pauzou (pokud se vzruch šíří zpětně síněmi a vybije SA)

Ventrikulární – ektopický vzruch vzniká v komoře

- QRS komplex nemá normální tvar („obluda“)
- při pomalé srdeční frekvenci je bez kompenzační pauzy (extrasystola je vmezeřená mezi normální QRS) o sinusovém rytmu,
- nebo obsahuje kompenzační pauzu, pokud další vzruch pocházející z SA uzlu přijde v čase, kdy je komora ještě refrakterní

Ventricular Extrasystole

Ischemie srdce

elevace ST
(Pardeho vlna)

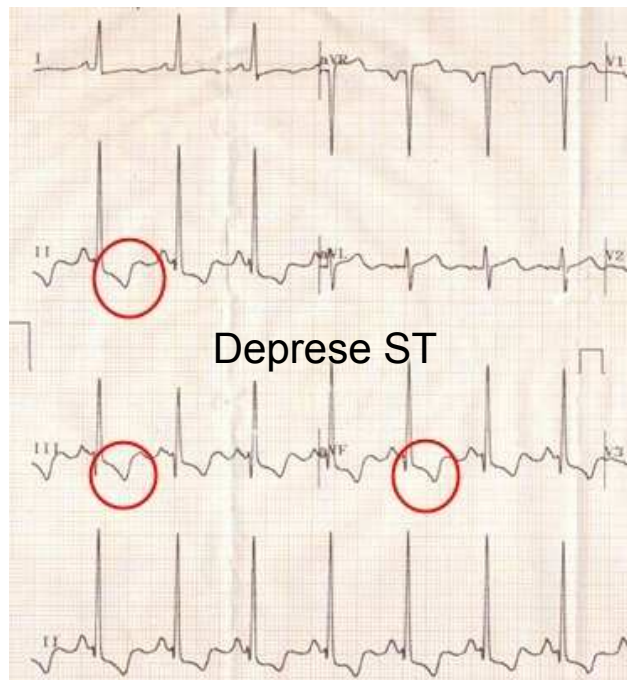
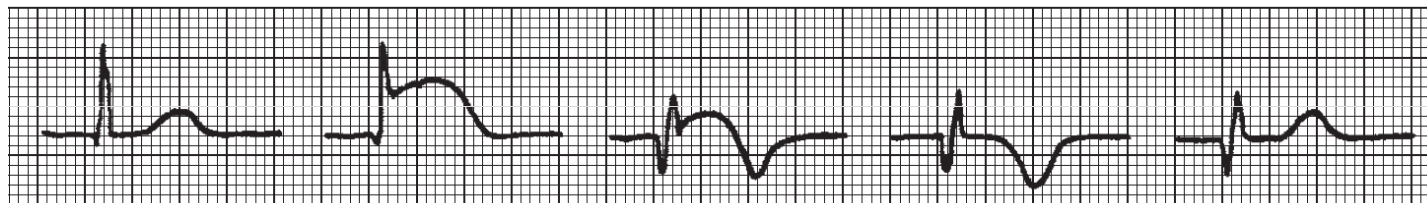
A

B

C

D

E

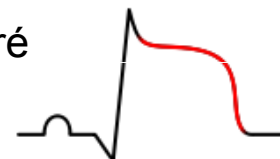
Transmurální infarkt

Patologické Q

Negativní T (obrácený směr repolarizace)

Elevace ST – některé části tkáně se depolarizují se zpožděním

Patologické Q

